

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 3402/2020
09.12.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд у већу састављеном од судија: Весне Поповић, председника већа, Зоране Делибашић и Гордане Комненић, чланова већа, у правној ствари тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Божидар Станисављевић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Министарство правде, коју заступа Државно правобранилаштво, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда суда у Београду Гж 9601/19 од 14.05.2020. године, у седници одржаној 09.12.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 9601/19 од 14.05.2020. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 564/18 од 22.05.2019. године, ставом првим изреке делимично је усвојен тужбени захтев па је обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због лишења слободе исплати 4.800.000,00 динара. Ставом другим изреке одбијен је тужбени захтев којим је тужилац тражио да се обавезе тужена да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете исплати преко досуђених 4.800.000,00 динара до тражених 14.415.000,00 динара, за 9.615.000,00 динара. Ставом трећим изреке делимично је усвојен тужбени захтев, па је обавезана тужана да на име накнаде материјалне штете исплати 19.500,00 динара. Ставом четвртим изреке одбијен је тужбени захтев којим је тужилац тражио да се обавезе тужана да тужиоцу на име накнаде материјалне штете исплати преко досуђених 19.500,00 динара до тражених 235.500,00 динара, за 215.500,00 динара. Ставом петим изреке утврђено је да је повучена тужба тужиоца у делу захтева којим је тражио да се обавезе тужена да тужиоцу уплати у Фонд ПИО радни стаж у трајању од 1922 дана. Ставом шестим изреке обавезана је тужана да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка од 216.200,00 динара. Ставом седмим изреке одбијен је захтев тужиоца за ослобађање обавезе плаћања трошкова поступка у овом спору.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 9601/19 од 14.05.2020. године, ставом први изреке одбијене су жалбе тужиоца и тужене и потврђена првостепена пресуда у ставовима првом, другом, трећем, четвртм, шестом и седмом изреке. Ставом другим

изреке одбијени су захтеви тужиоца и тужене за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану одлуку, применом члана 408. Закона о парничном поступку („Сл. гласник РС“, број 72/11, 55/14, 87/18 и 18/20), па је нашао да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју овај суд као ревизијски пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је пресудом Војног суда у Београду ИК 359/86 од 19.01.1987. године, која је потврђена пресудом Врховног војног суда у Београду К 120/87 од 16.04.1987. године, оглашен кривим за кривично дело одбијање примања и употребе оружја из члана 202. став 1. КЗ СФРЈ, због чега је осуђен на казну затвора у трајању од три године, коју је издржао у периоду од 19.12.1986. године до 06.02.1989. године. Тужилац је пресудом Војног суда у Београду ИК 581/93 од 21.10.1993. године поново оглашен кривим за кривично дело неизвршење и одбијање извршења наређења из члана 201. став 1. КЗЈ, због чега је осуђен на казну затвора у трајању од једне године. Наведена пресуда је преиначина пресудом Врховног војног суда у Београду К 400/93 од 01.02.1994. године у делу одлуке о кривичној санкцији тако што му је изречена казна затвора у трајању од 6 месеци, коју је издржавао у периоду од 17.09.1993. године до 17.03.1994. године. Тужилац је био лишен слободе укупно 961 дан.

Правноснажним решењем Вишег суда у Суботици Рех 34/16 од 16.05.2017. године усвојен је захтев за рехабилитацију тужиоца и утврђено да су наведене пресуде ништаве од тренутка доношења, као и њихове правне последице. Наведеним решењем утврђено је да је тужилац био осуђен јер је одбио да прими оружје односно обуче војну униформу из разлога што је припадник Верске заједнице „Јеховини сведоци“ и вера му забрањује ношење оружја и униформе. Одлуке војних судова нису биле у складу са међународним правним актима које је ратификовала СФРЈ и тим одлукама је повређено право на приговор савести тужиоца – право да се одбије извршење војне обавезе у служби са оружјем из верских разлога, које произлази из права на слободу мисли, савести и вероисповести. Током издржавања казне затвора тужилац се осећао изоловано и понижено, био је млада особа и трпео је притисак да промени свој став о војној обавези. По изласку на слободу имао је тешкоће да се уклопи у животну и радну средину, било му је отежано да се професионално афирмише. Људи су га подозриво гледали јер је осуђивано лице. Тужилац је поднео захтев за рехабилитационо обештећење туженој, али споразум није постигнут.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су, применом члана 26. Закона о рехабилитацији у вези са чланом 154. и 200. Закона о облигационим односима, делимично усвојили тужбени захтев и тужиоцу досудили рехабилитационо обештећење – на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе 4.800.000,00 динара и накнаду материјалне штете 19.500,00 динара на име

трошкова за састав захтева којим је инициран обавезан поступак споразумног одређивања накнаде, прописан чланом 27. Закона о рехабилитацији, док су у преосталом делу одбијени тужбени захтеви.

Правилно је, по налажењу Врховног касационог суда, примењено материјално право приликом одлучивања о тужиоцевом захтеву за накнаду штете.

Наиме, одредбом члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији („Службени гласник РС“ број 92/11), прописано је да рехабилитовано лице и лице из члана 7. тачка 5. овог закона, има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Дакле, основ за тужиочево потраживање (као рехабилитованог лица) новчане накнаде за нематеријалну штету коју трпи у виду душевних болова због неосноване осуде и лишења слободе садржан је у цитираној одредби Закона о рехабилитацији, а остварује се у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Видови правно признате нематеријалне штете, као и услови и критеријуми за одмеравање и досуђивање правичне новчане накнаде регулисани су чланом 200. Закона о облигационим односима који, између осталог, прописује да ће суд за претрпљене душевне болове због повреде угледа, части, слободе или права личности, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете, као и у њеном одсуству. Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о њеној висини, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Сагласно наведеном, правична новчана накнада која се досуђује у складу са наведеним законским одредбама представља сатисфакцију којом се ублажавају поремећаји у душевној сфери оштећеног и омогућава да за себе оствари неку пријатност. Наиме, душевни болови због неосноване осуде, односно неоснованог лишења слободе представљају јединствени вид штете који обухвата све штетне последице везане за личност оштећеног проистекле из неоправдане осуде, односно неоснованог лишења слободе. Сходно томе, за ту штету досуђује се један износ накнаде, при чијем се одмеравању узимају у обзир све околности конкретног случаја, а пре свега углед који је оштећени раније уживао у својој средини, породични и друштвени статус, однос средине према њему после лишења слободе, тежину и природу кривичног дела који су му стављени на терет, време трајања и услови лишења слободе, могућност запослења и све друге околности које су утицале на природу, тежину и трајање душевних болова и патњи. По оцени Врховног касационог суда, нижестепени судови су на основу свих утврђених битних околности конкретног случаја и насталих последица ситуације у којој се тужилац нашао, правилно одлучили када су делимично усвојили тужбени захтев и обавезали тужену да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе исплати 4.800.000,00 динара, који износ је одмерен правилном применом члана 200. ЗОО, и у складу је са циљем коме служи накнада нематеријалне штете, те представља правично и адекватно обештећење за душевне патње тужиоца услед повреде части и угледа, слободе и права личности, што супротне наводе ревизије чини неоснованим. Ово посебно ако се има у виду да је примарна морална сатисфакција остварена доношењем одлуке о рехабилитацији тужиоца и уклањању из правног поретка ништавих судских

одлука. Стога су неосновани наводи ревизије о дискриминацији тужиоца у односу на лица која потражују и остварују судску заштиту права на накнаду штете због неоснованог притвора досудом већих износа, управо из разлога што се не ради о лицима у истој чињеничноправној ситуацији. Тужилац је (делимичну) сатисфакцију доживео првенствено у поступку рехабилитације доношењем и објављивањем одлуке која представља признање и декларацију државе за незаконито поступање према тужиоцу као рехабилитованом лицу, што је, иако недовољна сатисфакција, у знатој мери умањило душевне болове тужиоца због неосновног лишења слободе. По оцени Врховног касационог суда, износ досуђен тужиоцу за тражени вид нематеријалне штете, заједно са осталим мерама (рехабилитација, одлука надлежног државног органа, односно признање државе да је овде учињена велика грешка и друго) може да доведе до успостављања поремећене психичке равнотеже код тужиоца због учињених повреда његових права. Досуђивање вишег износа новчане накнаде било би противно члану 200. став 2. Закона о облигационим односима, како је то правилно закључио и другостепени суд.

Из изнетих разлога, Врховни касациони суд је на основу овлашћења из члана 414. став 1. ЗПП одлучио као у изреци.

**Председник већа - судија
Весна Поповић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић